

الحمد لله
الرحمن
الرحيم

فصل اول

اخلاق دانش و ورزشی

از دانشجو انتظار می رود پس
از فراگیری این فصل:

۱- اهمیت و جایگاه دانش و
دانش اندوزی در اسلام را فرا
گرفته باشد.

۲- به تقویت تقوای خود
بپردازد.

۳- راه های نجات از موانع و
لغزشگاه های کسب علم حقیقی
را آموخته باشد.

۴- ضمن آشنایی با فضایل
اخلاقی در کسب دانش با
روشهای کسب فضایل آشنا
شود.

انشاء الله

اهداف این فصل

۱- اهمیت و ضرورت

در اهمیت علم و علم آموزی از دیدگاه اسلام
می توان گفت:

نخستین آیاتی که بر **پیامبر اکرم** صلی الله علیه و آله نازل شد
بهترین دلیل بر جایگاه ویژه تعلیم و تعلم در اسلام است.
قرآن کریم نیز صراحتاً تعلیم را یکی از اهداف اساسی
برانگیختن **پیامبر** صلی الله علیه و آله دانسته است.

رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ:

همانا برای آموزگار خوبی ها، همه جنبندگان زمین و ماهیان دریاها و جانداران آسمان و همه آسمانیان و اهل زمین طلب آمرزش می کنند! و به درستی که **یاد دهنده** و **یاد گیرنده** (**هر دو**) در اجر و پاداش یکسانند.

محمد رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم

۲- دانش اندوزی و پارسایی

اینکه در آیات قرآن

پارسایی در کنار دانش اندوزی

قرار گرفته به معنای ناتوانی بی تقوایان از اقامه براهین عقلی نیست، بلکه مراد آن است که با بازگرداندن روح و سرشت آدمی به پاکی فطری اش، فراگیری و پذیرش حقایق برای او تسهیل می شود.

انسان مجموعه ای از **نیروهای متضاد و مزاحم** است که هر نیرویی بی توجه به نیروهای دیگر در اندیشه ارضای خویش است.

اگر انسان تنها به یکی از این قوا توجه کند سایر قوا سرکوب می شود و انسانیتش که بر پایه مجموعه این نیروها شکل می گیرد پایمال می گردد.

توضیح مهم

اینکه می بینیم متون اسلامی در کنار
تعلیم بر تزکیه تاکید می کند به سبب آن است
که تفکر صحیح، آدمی را از **بند اسارت شیاطین**
آزاد می سازد. اگر عقل بخواهد **قضاوتی صحیح**
داشته باشد باید از **بند تمایلات نفسانی** رهایی یابد.
آنگاه است که عقل، پاسبان و پاسدار
ورودی ها و خروجی های دل می شود.

۳. موانع دست یابی به علم حقیقی

۱. پیروی از حدس و گمان

چون دست یابی به تعیین و تشخیص واقعیت در همهٔ امور کار دشواری است، بیشتر آدمیان با توجه به **غریزهٔ راحت طلبی** زندگی خود را بر اساس **ظن و گمان** بنا می‌کنند.

برخی از
مهمترین
لغزشگاههای
اخلاقی
علم آموزی و
خرد ورزی:

بسیاری از مردم افزون بر مسائل
فرعی، در اندیشه و نگاه به مسائل
اصلی نیز از دیگران تقلید می کنند!!

یکی از ریشه های این **اقدام**
خودباختگی فکری است.

یکی از موانع علم واقعی این است که
انسان به جای آنکه آزادانه بیندیشد
مهار تفکر خود را به دست دیگران
بسپارد.

قرآن کریم در سوره مبارکه بقره آیه
۱۷۰ **تقلید کور** را در جایی که نباید
تقلید کرد؛ عامل گمراهی می داند.

۲. تقلید کورکورانه

هدف از تحصیل علم این است
که به **حقیقت** نائل شویم اما این
امر وقتی میسر می شود که عقل
انسان از گرایشهای نفسانی و
وهم و خیال رهیده باشد.
حب و بغضها و جهت گیریهای
تعصب آمیز، طمع، عجب و خود
بزرگ بینی مسیر تفکر را منحرف
ساخته از کشف حقیقت باز
می دارد.

۳. تمایلات نفسانی

امام علی علیه السلام:

هر که عاشق چیزی می شود **دیدگانش را کور گردانده و قلبش را رنجور**؛ پس با چشمی بیمار می نگرد و با گوشه‌ای که از شنیدن حق ناشنواست می شنود! خواهش های نفسانی پرده های عقلش را دریده و دوستی دنیا دلش را میرانده است.

عبدالله

انسان گاه در داوری های علمی و عقلانی
خود شتاب می کند و به صرف فراهم
آمدن اطلاعاتی اندک درباره یک موضوع
به نتیجه گیری می پردازد. قرآن در

۴. شتابزدگی

سوره اسراء آیه ۱۱

شتاب زدگی را تقییح می کند.

امام علی علیه السلام می فرماید:

از شتاب زدگی بپرهیز زیرا شتابزدگی
در کارها موجب می شود انسان به هدف
نرسد و کارش مورد ستایش نباشد.

۴. آداب اخلاقی آموختن

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

ای ابوذر! بدترین مردمان در نزد خداوند متعال در روز قیامت، عالمی است که از علمش سودی نبرده است. بوی بهشت به مشام کسی که برای مردم فریبی در جستجوی علم باشد نمی رسد، هرگاه از تو چیزی پرسیدند که نمی دانی، بگو نمی دانم و خود را از پیامدهای آن نجات بده.

۱-۴ انگیزه الهی

نخستین مسئله ای که یک دانشجو باید به آن توجه کند **نیت تحصیل** است. بر اساس نظام اخلاقی اسلام نیت بیش از خود عمل اهمیت دارد. کار اخلاقی و ارزشمند از دید اسلام کاری است که **صرفاً برای رضایت خداوند** انجام شده باشد.

۲-۴ انتخاب استاد شایسته

تاثیر استاد و نوع ارزشها ، نگرش ها ، جهان بینی و ایدئولوژی او بر شاگردان جای تردید نیست.

شاگردان هر اندازه که مقاومت نمایند نمی توانند از تاثیر گذاری استادان در روند زندگی خود جلوگیری کنند. به همین دلیل انتخاب استاد شایسته مورد تاکید اولیای دین است.

۳-۴ رعایت اولویت ها

دوران دانشجویی فرصتی محدود است و مسئولیتهای زیادی برای دانشجو وجود دارد که فرصتی برای انجام همه آنها نیست. مهمترین وظیفه یک دانشجو،

تحصیل علوم نافع

است و اینکه هرگز وقت خود را صرف مسائل غیر ضروری ننماید.

۴-۴ خوب گوش دادن

این مساله، هم میّن ادب شاگرد و هم موجب بهره مندی اوست.
یک مستمع خوب کسی است که
اولاً: **دقت** داشته باشد و
ثانیاً: **بردار** باشد.

ثالثاً: بتواند میان **نکات اصلی و فرعی**
تفکیک نماید؛ **مناقشه در مثال** نکند
و به **مغز سخن** توجه کند.

۵-۴ پرسش و پرسشگری

اگر پرسش به منظور **کشف حقیقت** باشد از فضایل اخلاقی محسوب گردیده و بلکه در مسائل شرعی واجب است.

پرسش، در هر شرایطی مطلوبیت ندارد بلکه تنها در صورتی دارای ارزش اخلاقی است که برای **فهم واقعیت** باشد نه **اظهار فضل** یا **مچ گیری**. همچنین پرسش باید درباره **موضوعات نافع** باشد.

۴-۶ ضبط و نگارش

شایسته است دانشجویان **مطالب مهم** هر درس را یادداشت نمایند.
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مسلمانان را به این کار تشویق می نمود و می فرمود:
«علم را در بند کنید»
و در پاسخ سوال: «چگونه؟»
می فرمود:
«با نوشتن آن»

۷-۴ تواضع در برابر استاد

بزرگداشت عالمان در روایات بسیاری مورد تاکید قرار گرفته است و نشانه **بهر مندی از عقل** محسوب شده. یکی از علل این همه احترام، اهمیت و ارزشمندی خود علم است و دیگر اینکه این کار موجب رشد و پیشرفت علم و در نتیجه پیشرفت جامعه اسلامی خواهد شد.

۵- خود شناسی

همه دانشهایی که به رشد جامعه کمک می کنند فرا گیری آنها مورد تاکید است. آموختن برخی از علوم مثل **خود شناسی** از واجبات عینی بوده و لازم است انسان پیش از هر دانش دیگری به آموختن آنها بپردازد. از یک دانشجو پذیرفته نیست که به تحصیل علوم بیرونی پرداخته و از خود **غافل** باشد.

وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

پایان فصل اول